

Список використаних джерел

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник // 2-ге вид., випр. і доп. – Київ: ВЦ «Академія», 2006. – 463 с.
2. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache: Der deutsche Wortschatz von 1600 bis heute. URL: <https://www.dwds.de> (дата звернення 29.01.2025).

Ковтун В.С.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МОВНА І МОВЛЕННЄВА ЕКОНОМІЯ ТА ЧАСТОТНІСТЬ ЯК ЛІНГВІСТИЧНІ Й ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ (НІМЕЦЬКОЇ) МОВИ НА БАЗІ ІНТЕРАКТИВНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРАКТИКУМІВ

Анотація. Сталій розвиток міжкультурної комунікації спонукає до оптимізації теорії та практики навчання та вивчення іноземних мов. Врахування принципу мовної та мовленнєвої економії у сполученні з досягненням достатньої частотності вживання лексики та граматичних структур, що вивчаються, у навчальних матеріалах сприяють такій оптимізації. Як приклад наводяться інтерактивні практикуми автора.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, вивчення іноземних мов, принцип мовної та мовленнєвої економії, частотність, оптимізація, інтерактивний практикум.

Summary. The sustainable development of multicultural communication demands an optimisation of the theoretical and practical principles of teaching and learning foreign languages. The consideration of the principle of linguistic economy as well as a sufficiently frequent use of the words and grammatical structures to be learned in the teaching materials support the above-mentioned optimisation. The author's computer-aided interactive textbooks are mentioned as an example.

Key words: Multicultural communication, teaching and learning foreign languages, principle of linguistic economy, sufficiently frequent use, optimisation, computer-aided interactive textbooks.

1. До теоретичних та прикладних проблеми розвитку міжкультурної комунікації в ракурсі навчання та вивчення іноземних мов є створення необхідного навчального матеріалу, адекватного комунікативним потребам осіб, що навчаються.

2. Стале розширення та поглиблення знань людства про оточуюче середовище має своїм наслідком плинність мовних (лексичних та граматичних) засобів будь-якої сучасної мови за рахунок появи нових так й відходу з активного вжитку таких, що поступово втратили свою актуальність.

3. Актуальний словниковий склад будь-якої мови має відповідати комунікативним потребам носіїв цієї мови, що й обумовлює його осучаснення у вигляді кількісних та якісних змін.

4. Збагачення попередньо набутих та набуття суто нових цивілізаційних знань та їх зберігання через вербалізацію викликає арифметичний приріст (розширення) словникового складу будь якої сучасної мови, але не заперечує принцип мовної та мовленнєвої економії (хоча поповнює наявний лексикон новими ЛО – мовна та мовленнєва економія в екстраполяції на словниковий склад не має розумітися виключно через кількісне зменшення лексикону).

5. Семантично єдність словникового складу, який постійно розвивається, зберігається завдяки збереженню та/або логічній зміні (плину) актуального значення корінних сем «нових слів» та семантичної цілісності сукупної сфери комунікації, в якій виникає потреба в створенні нового слова-знака для позначення нового поняття/явища/речі/дії тощо.

6. На відміну від словникового будь-якої складу мови, її граматичні норми мови змінюються з часом значно повільніше. Таку консервативність процесу осучаснення граматичних норм ілюстративніше пояснити та зрозуміти через порівняння змін у граматиці мови зі змінами скелету людини від пращурів до теперішнього стану, розуміючи граматику є «кістяк /остов/» мови.

7. Таким чином, збагачення словникового складу будь-якої сучасної мови завдяки появі нової лексики та поступовому осучасненню граматичних норм є незаперечним відображенням дії принципу мовної та мовленнєвої економії в розвитку мови. Одне нове слово-знак для позначення нового поняття/явища/речі/дії тощо замінює багатослівне пояснення цього нового поняття/явища/речі/дії за допомогою наявної раніше, але для сьогодення застаріваючої, лексики.

8. Автор цих тез дотримується думки, що *мовна та мовленнєва економія за суттю є втіленням прагнення людини до максимально раціонального способу досягнення поставленої перед нею когнітивної та комунікативної мети у будь-яких сферах її діяльності шляхом обов'язкових, достатніх для цього, інвестицій в розумову діяльність.*

9. *Раціоналізація досягнення мовцем його актуальної на час мовлення комунікативної мети є втіленням принципу мовної та мовленнєвої економії.*

Це саме є нагальним як для викладання так й для вивчення іноземних мов.

10. В розвиток тез 7–8, імплементація принципу економії в навчальний процес може реалізуватися через раціональну організацію навчальних матеріалів /інструментів/ та дій, що обов'язково тягне за собою **необхідність забезпечення достатньої** (в розумінні тези 7–8) **частотності вживання /тренування/ лексики та граматичних алгоритмів мови, що вивчається, в матеріалах /інструментах/, які пропонуються для вивчення обраної іноземної мови.**

11. Опанування іноземної мови будь-якою особою апріорі означає, що згадана особа перед цим вже достатньою мірою (в розумінні принципу мовної та мовленнєвої економії) володіє своєю рідною мовою відповідно до своїх комунікативних викликів, що не виключає володіння (на відповідному рівні) ще якоюсь іноземною мовою. Раціональне залучення набутих попередньо знань, вмінь та навичок (**в тому разі інструментальних**) в процес вивчення нової мови знов таки веде до **економії розумової діяльності** (в розумінні тез 7–8). При цьому мається на увазі доцільне залучення до цього процесу порівняльного аналізу мовних засобів рідної мови та мови що вивчається.

12. Тому вбачається ефективним максимальне дотримання у навчальній діяльності філософського принципу пізнання **«від конкретного /відомого/ до абстрактного /нового, невідомого/»** що на практиці втілено в комп'ютерних інтерактивних практикумах автора цих тез (ІІІ) [1–4].

13. Реалізація дихотомії «сталість та змінність» у згаданих ІІІ з вивчення німецької мови економіки уможливорюється завдяки достатній частотності вживання мовних (лексично та граматичних) явищ з поступовим заглибленням в їх семантику та синтаксис, що також є втіленням філософського принципу пізнання **«від конкретного (відомого) до абстрактного (нового, невідомого)»**.

14. Викладене в тезах 1-12 є комплексним засадничим підходом, втіленим у вищеназвані ІІІ для оптимізації процесу опанування німецької мови економіки, починаючи з початкового й по просунутий етап включно).

15. В згаданих ІІІ особі, що навчається, забезпечується достатня частотність активного та пасивного тренування передбачених необхідних мовних та мовленнєвих явищ (за умови усвідомленого, системного та послідовного виконання лексичних (ЛТВ) та комплексних тренувальних вправ (КТВ) цих ІІІ).

16. Представлені у попередньому викладі засади є наскрізним як для ІІ у цілому, так й для подання усіх комунікативних тем та ЛТВ й КТВ, що їх складають. Висока частотність варіативного тренування ЛО та граматичних явищ в ІІ забезпечує особі, що навчається, набуття достатньо якісних знань та навичок. Реалізоване в ІІ програмно-технологічне та дидактичне розмаїття навчальних дій сприяє студентові ще й в розвитку його самостійного абстрагуванню (аналізу та формуванню власних узагальнюючих висновків/алгоритмів/правил) щодо загального та відмінного в опрацьованому навчальному матеріалі з доречною опорою на аналогічні або подібні явища рідної мови. Прикладом цьому можуть бути: а) зв'язуючи алгоритми утворення та відмінювання родових означених і неозначених артиклів та вказівних і присвійних займенників, б) співставлення часових форм між собою, так й співставлення відображення часових форм рідної (української) та іноземної (німецької) мов між собою тощо.

17. Ключовою складовою навчальної діяльності є реалістичне та об'єктивне поетапне /проміжне/ та підсумовуюче оцінювання навчальних здобутків. Завдяки розмаїтій та наскрізній інтерактивності, при виконанні вправ ІІ особа що навчається, постійно отримує проміжну уяву про якість набутих нею знань, вмінь та навичок. Це виключно важливо за умов дистанційного /самостійного/ опрацювання навчального матеріалу. ІІ готують таку особу для презентації здобутого на *очних контрольних заходах в присутності викладача для уможливлення та забезпечення реалістичності та об'єктивності оцінки наявних здобутків.*

Висновки: дотримання принципу мовної та мовленнєвої економії з паралельним забезпеченням достатньої частотності вживання мовних та мовленнєвих явищ мови, що вивчається, розуміються автором як засадниче підґрунтя як навчальних посібників так й процесу навчання іноземної мови у цілому. За такого підходу якісне опрацювання навчального матеріалу, забезпечене поточною можливістю самооцінки студентом досягнутого ним рівня, готує цього студента до презентації здобутків під час очного контролю /заліках, іспитах тощо/ за присутності викладача для уможливлення та забезпечення реалістичності та об'єктивності оцінки набутих знань, вмінь та навичок.

Практичним прикладом втіленням названого комплексного підходу є авторські інтерактивні комп'ютерні практикуми для вивчення/навчання німецької мови економіки і організоване на їх базі аудиторне та самостійне (дистанційне) вивчення німецької мови.

Список згаданих інтерактивних комп'ютерних практикумів

1. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №20883 від 12.06.2007 р. Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України. (Німецька мова для економістів. Початковий курс – Ковтун – IEFG201. Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ <https://kneu.edu.ua>).
2. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Частина II». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №45888 від 03.10.2012р., видане Державною службою інтелектуальної власності України. (Німецька мова для економістів. Поглиблений курс – Ковтун – IEFG401. Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ <https://kneu.edu.ua>).
3. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Навчальний посібник - комп'ютерна навчальна програма «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум I». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №53441 від 31.01.2014 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.
4. Ковтун В.С. Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма для дистанційного вивчення німецької мови «Німецька мова для майбутніх економістів. Інтерактивний практикум II. Поглиблення повсякденного спілкування підприємця». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №59260 від 15. 04. 2015 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.